

Reformerad hantering av statsbidraget till studieförbunden

— En samlad redovisning över utvecklingen
åren 2020–2025

FÖRORD

Av regeringens beslut om riktlinjer (U2024/01346) för budgetåret 2025 framgår bland annat att Folkbildningsrådet i en särskild rapport senast den 9 maj 2025 ska redovisa hur hanteringen av statsbidrag till studieförbunden har utvecklats.

I denna rapport redovisar Folkbildningsrådet vilka behov av en utvecklad hantering av statsbidraget som har identifierats, vilka åtgärder som har vidtagits samt vad dessa åtgärder lett till. Vidare redovisar Folkbildningsrådet en sammantagen analys av vidtagna åtgärders effekt och hur den fortsatta utvecklingen planeras se ut.

Folkbildningsrådet

Anna-Karin Lindblom

Generalsekreterare

INNEHÅLL

1	Vilka behov av utvecklad hantering har identifierats?	6
2	Vilka åtgärder har vidtagits och har dessa haft effekt?	8
2.1	Folkbildningsrådets 18-punktsprogram är genomfört	8
2.1.1	Åtgärder i förebyggande syfte	8
2.1.2	Åtgärder som skärper bidragsvillkoren	10
2.1.3	Åtgärder som skärper efterkontrollen	11
2.1.4	Åtgärder vid Folkbildningsrådets kansli	12
2.1.5	Översyn av system för fördelning och uppföljning.....	12
2.2	Riksrevisionens rekommendationer är genomförda	13
2.2.1	Tydligare villkor för likvärdiga och korrekta bedömningar	14
2.2.2	Dokumentera kostnadsersättningar för insyn och objektivitet	15
2.2.3	Systematiska riskanalyser för effektiv kontroll	15
2.2.4	Samordnad kontroll med rådet som ansvarig	16
2.2.5	Rutiner för att utreda och hantera oegentligheter	17
2.2.6	Fullständig och transparent rapportering till regeringen	17
2.3	Statskontorets förslag är omhändertagna	18
2.3.1	Strategiska riskanalyser av felutbetalningar	18
2.3.2	Förebyggande kontroller av sökande organisationer	19
2.3.3	Efterkontroller genom granskning och platsbesök	19
2.3.4	Systemstöd anpassade för handläggning	20
2.3.5	Säkerställ rätt kompetens för handläggning	20
2.3.6	Organisera handläggning för korrekta utbetalningar	20
2.3.7	Driv återkrav aktivt	21
2.4	Folkbildningsrådet fördelar statsbidrag för kvalitet	21
2.4.1	Så fördelas statsbidraget till studieförbunden	22

2.4.2	Folkbildningsrådet följer upp och kontrollerar.....	23
2.4.3	Det nya statsbidragssystemet främjar kvalitet	26
3	Sammantagen analys av vidtagna åtgärders effekt	29
4	Hur utvecklas hanteringen av statsbidraget till studieförbunden vidare?	30

SAMMANFATTNING

Sedan 2020 har Folkbildningsrådet genomfört en genomgripande reform av hanteringen av statsbidrag till studieförbunden. Reformen har sin bakgrund i identifierade brister inom uppföljning, kontroll och bidragsfördelning, vilka uppmärksammades av såväl Folkbildningsrådet och regeringen som av Riksrevisionen och Statskontoret. Dessa insikter har legat till grund för ett omfattande utvecklingsarbete som innefattat skärpta bidragsvillkor, förstärkt kontrollsystem, digitalisering av närvarorapportering, ett nytt kvalitetsbaserat statsbidragssystem samt en stärkt kapacitet inom Folkbildningsrådet.

Folkbildningsrådets åtgärdsprogram från 2021 har genomförts i sin helhet. Därutöver har rekommendationer från Riksrevisionen och förslag från Statskontoret omhändertagits. Tillsammans har dessa åtgärder lett till en mer transparent, träffsäker och rättssäker hantering av statsbidraget. Det nya fördelningssystemet, som tillämpas från 2024, baseras på kvalitativa bedömningar av studieförbundens verksamhet och syftar till att stärka bidragets samhällsnytta. I dag används kvalitetsindikatorer i statsbidragsfördelningen och uppföljning kopplade till de fyra statliga syftena med statsbidraget till folkbildningen, vilka specificerats som fem kvaliteter: bildning, demokrati och delaktighet, utbildning, civilsamhälle samt kulturliv.

Folkbildningsrådet bedömer att reformeringen av statsbidragshanteringen har motsvarat de behov som identifierats, och att statsbidraget når sitt avsedda syfte.

Utvecklingsarbetet fortsätter, bland annat genom uppföljning av det nya systemets effekter, fortsatt digitalisering och förstärkt stöd till regional och kommunal bidragshantering. Därtill fortgår givetvis den ordinarie, kontinuerliga uppföljningen av statsbidragets användning.

1 Vilka behov av utvecklad hantering har identifierats?

Staten har lämnat bidrag till studieförbundsverksamhet i över hundra år. Genom åren har flera olika statsbidragssystem använts för att fördela statsbidraget. Det nuvarande systemet syftar till att förverkliga de intentioner som fanns redan vid 1991 års folkbildningsreform och som handlade om att Folkbildningsrådet, inom ramen för den självförvaltningsmodell som då etablerades, skulle fördela statsbidraget med ett mycket större kvalitativt fokus än som varit möjligt med tidigare myndighetsstyrning via Skolöverstyrelsen och Kulturrådet. En bidragsfördelning där kvalitativa element i viss mån har vägts in har på olika sätt prövats tidigare, men har inte lett till önskat resultat. Såväl i statliga utvärderingar, regeringens propositioner och i Riksrevisionens tidigare granskningar har detta uppmärksammats som en brist.

Det fördelningssystem som infördes av Folkbildningsrådet 2017 togs fram för att motsvara statens syften med bidraget och för att tydligare kunna följas upp. Fördelningen som sådan byggde dock helt på kvantitativa incitament. Folkbildningsrådet såg därför tidigt behov av att ännu en gång pröva frågan om att införa en modell där kvalitativa element inte bara är en av flera utgångspunkter, utan utgör grunden för hela fördelningen av statsbidraget.

Behovet av att utveckla ett nytt system för fördelning av statsbidraget aktualiserades ytterligare av de händelser som uppdagades i viss studieförbundsverksamhet i området Järva i Stockholms län hösten 2019, då ett studieförbund upptäckte felaktigheter i sin verksamhetsrapportering. Ganska snabbt kontaktade de ett annat studieförbund, då man misstänkte att problemet var överlappande. Efter utredning visade det sig att flera studieförbund stöttat verksamhet som inte alls genomförts och att det fanns kopplingar till organiserad brottslighet.

Med anledning av vad som uppdagats tog Folkbildningsrådet initiativ till en omfattande genomlysning av studieförbundens verksamhet, vilken visade att företeelsen inte förekom någon annanstans. Däremot framkom att det förekommit felaktig inmatning av uppgifter och att vissa bidragsvillkor inte

uppfylldes, liksom fuskande grupper och samarbetspartner som ville komma åt medel.

Utifrån denna problematik identifierade Folkbildningsrådet bland annat behov av stärkt kvalitetsarbete i studieförbunden och en översyn av uppföljnings- och kontrollsystemen. Folkbildningsrådet fastställde år 2021 ett åtgärdsprogram om 18 punkter för att möta de identifierade behoven, varav ett nytt statsbidragssystem var en av åtgärderna. Åtgärderna redovisades till regeringen i rapporten *Studieförbundens verksamhet: kontroll, transparens och kvalitet*.

Samtidigt som Folkbildningsrådet påbörjade arbetet enligt detta åtgärdsprogram inledde Riksrevisionen en granskning av hanteringen av statsbidraget till studieförbunden. Riksrevisionen pekade sedan på brister i den ekonomiska hanteringen och lämnade sju rekommendationer till Folkbildningsrådet i granskningsrapporten *Statsbidrag till studieförbunden – kontroll och uppföljning (RiR 2022:20)*. De identifierade behoven handlade om att tydliggöra villkor, effektivisera kontrollen och säkerställa en enhetlig hantering av brister.

Året därpå publicerade Statskontoret rapporten *Korrekt utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer (2023:19)*, där Folkbildningsrådets utvecklingsarbete uppmärksammades. Statskontorets granskning omfattade ett antal bidragsgivande organisationer och myndigheter och även om Statskontoret inte gjorde någon uttalad jämförelse mellan dessa kunde det konstateras utifrån rapporten att Folkbildningsrådets utvecklade kontroll höll jämförbar kvalitet med de granskade myndigheterna. I rapporten gav Statskontoret sju förslag till myndigheter som fördelar bidrag, utifrån identifierade behov av att bland annat arbeta systematiskt med riskanalys, genomföra granskningar, genomföra platsbesök och kompetensförsörjning.

Sammantaget har det alltså funnits ett flertal identifierade behov av att vidareutveckla hanteringen av statsbidraget till studieförbundens verksamheter. Dessa behov har omfattat så grundläggande frågor som förändringar i regelverket, sättet att fördela bidrag samt systematiken för uppföljning och kontroll. I det följande redovisas vilka åtgärder som vidtagits för att möta de identifierade behoven och om dessa fått avsedd effekt.

2 Vilka åtgärder har vidtagits och har dessa haft effekt?

De senaste åren har en betydande utveckling av hanteringen av statsbidraget till studieförbundens verksamheter skett. Studieförbunden har utvecklat sin interna styrning och kontroll, Folkbildningsrådet har justerat bidragsvillkor, förstärkt uppföljning och kontroll och genomfört förebyggande insatser. Men framför allt har en stor reform av statsbidragssystemet genomförts. Dessutom har regeringen, i enlighet med rekommendationer från Riksrevisionen, stärkt Folkbildningsrådets myndighetsutövande roll genom ändringar i statsbidragsförordningen. I detta avsnitt redovisas vilka åtgärder som vidtagits för att möta de behov som beskrivits i föregående avsnitt, samt en redogörelse av åtgärdernas effekter.

2.1 Folkbildningsrådets 18-punktsprogram är genomfört

Arbetet med det åtgärdsprogram som följde på händelserna i Järva 2019 har redovisats till regeringen vid flera tillfällen. I den senaste rapporten *Kvalitet och transparens för framtidens folkbildning*, vilken lämnades i maj 2024, redovisades genomförandet av respektive åtgärd och den effekt som då kunde påvisas. I den här rapporten redovisas i stället åtgärdsprogrammet grupperat utifrån åtgärder med förebyggande syfte, åtgärder som skärper bidragsvillkoren, åtgärder som förbättrar efterkontrollen, åtgärder inom Folkbildningsrådet och organisationens översyn av systemen, samt en uppdaterad analys av vidtagna åtgärders effekter.

2.1.1 Åtgärder i förebyggande syfte

Behov

De behov i förebyggande syfte som identifierats var bland annat att fel ska kunna upptäckas med större träffsäkerhet så att de kan åtgärdas tidigt, att

löpande kontroll och efterkontroll ska underlättas samt att kännedom om och därmed efterlevnad av statsbidragsvillkoren ska öka hos ledare och studieförbundens medarbetare.

Åtgärder

I syfte att upptäcka felaktigheter i närvarorapporteringen har studieförbunden samkört sina deltagarregister sedan 2020. Åtgärden visade sig snabbt ha effekt. Andelen sammankomster som fastnar i samkörningen, det vill säga deltagande som riskerar att rapporteras av fler än ett studieförbund, minskade från 1,2 procent år 2020 till 0,005 procent under 2022. För verksamhetsåret 2023 låg andelen på knappt 0,002 procent och har därefter fortsatt ligga på den nivån. Folkbildningsrådet ställer krav på att dessa kontroller genomförs regelbundet.

Sedan 2022 ställs krav på att närvarolistor förs digitalt och signeras med e-legitimation. Motiverade undantag kan godkännas. Åtgärden underlättar för studieförbunden att analysera felaktigt redovisad verksamhet samtidigt som det blir svårare att låta någon annan än ansvarig ledare att intyga närvaron.

Studieförbunden genomförde tidigt åtgärder för att komma till rätta med felaktigheter i musikbandverksamheten, bland annat genom att grupperna måste välja endast ett studieförbund att samarbeta med.

Andra förebyggande åtgärder som vidtagits är att Folkbildningsrådet genomför utbildningar för nya medarbetare i studieförbunden. Metoden kollegialt lärande om verksamhetsutveckling och bedömningar av verksamhet för verksamhetsutvecklare i studieförbund har också testats. Folkbildningsrådet har också utvecklat sina kontakter med polisen i syfte att öka kunskapen om att förebygga och motverka välfärdsbrottslighet. Genom deltagande i nätverk med andra myndigheter som fördelar bidrag till civilsamhället utbyts erfarenheter och Folkbildningsrådet ökar sitt lärande.

Effekter

De förebyggande åtgärderna har sammantaget lett till färre fel i verksamheten, ökad säkerhet i att en ansvarig ledare intygar närvaron samt ökad efterlevnad av statsbidragsvillkor hos ledare och medarbetare.

2.1.2 Åtgärder som skärper bidragsvillkoren

Behov

De behov av att skärpa bidragsvillkoren som identifierats de senaste åren handlar om att begränsa verksamhetsvolymen för att motverka bidragsmaximering, hantera fel snabbare och öka transparensen, öka efterlevnaden och följsamheten i förhållande till bidragsvillkoren samt att utöka sanktionsmöjligheterna för Folkbildningsrådet.

Åtgärder

Ett tak har införts för hur mycket en enskild person kan delta i studieförbundens verksamhet (max 480 studietimmar per år). Sedan 2021 har andelen deltagare som deltar mer än 350 studietimmar per år minskat från nio procent till två procent 2022. Syftet med taket har varit att begränsa bidragsmaximering.

Folkbildningsrådet införde 2022 krav på att studieförbund utan dröjsmål anmäler sådant som kan tyda på fusk, oegentligheter och felaktigt utnyttjande av statsbidrag. När sådant upptäcks eller misstänks ska Folkbildningsrådet informeras. Vid behov kan rådet starta en egen utredning.

Även krav på revisionsintyg har införts, vilket innebär att en auktoriserad revisor ska granska utvalda delar i studieförbundens systematiska kvalitetsarbete samt interna styrning och kontroll.

Genom ett avgörande i kammarrätten i Stockholm 2022 bekräftades att Folkbildningsrådet har rätt att såväl innehålla beviljat statsbidrag som att inte längre betala ut statsbidrag till en statsbidragsmottagare (i det aktuella fallet en folkhögskola). Regeringen har därefter dessutom förtydligat Folkbildningsrådets mandat genom ändringar av statsbidragsförordningen.

Effekter

De skärpta villkoren har sammantaget lett till en begränsning av verksamhetsvolymen och minskad bidragsmaximering, ökad transparens, likabehandling och effektivitet i avvikelshantering samt, så långt Folkbildningsrådet kan bedöma, ett ökat förtroende för hanteringen av statsbidraget i alla led.

2.1.3 Åtgärder som skärper efterkontrollen

Behov

Ett flertal behov av förbättrad kontroll och tydlig ekonomisk konsekvens av fel samt ökad transparens i kontrollens genomförande och resultat hade identifierats inför det att Folkbildningsrådet tog fram sitt 18-punktsprogram 2021. Även behov av ökad rättssäkerhet och transparens hade framkommit.

Åtgärder

Folkbildningsrådet har systematiserat hanteringen av avvikelser sedan 2021, då riktlinjer för hantering av avvikelser fastställdes och en granskningsfunktion inrättades. Utifrån erfarenheter som Folkbildningsrådet samlat på sig sedan dess uppdaterades dessa riktlinjer under våren 2024. Under 2022 hanterades 13 ärenden gällande studieförbund och under 2023 sex ärenden varav två avsåg granskning av demokrativillkor. Under 2024 hanterades två granskningsärenden som båda avsåg demokrativillkor och var en fortsättning på besluten från 2023.

Folkbildningsrådet har infört skärpta krav på att studieförbunden ska bedriva ett löpande arbete med systematisk internkontroll under verksamhetsåret. Kontrollen ska föregås av en risk- och sårbarhetsanalys.

En kontroll av verksamhet i efterhand genomförs årligen av studieförbunden. Folkbildningsrådet kravställer urval, granskningsmetoder och bedömningar. Granskningsprotokoll från respektive studieförbund granskas och vid oklarheter begärs förtydliganden. Detta är också en utveckling som Riksrevisionen rekommenderade i sin granskningsrapport.

Effekter

Åtgärderna som skärper efterkontrollen har sammantaget haft som effekt att Folkbildningsrådets oberoende i utredning och granskning har stärkts liksom att transparens, likabehandling, rättssäkerhet och effektivitet i granskningarna har ökat. Vidare har åtgärderna haft som effekt att kvaliteten i kontroller som genomförs har ökat.

2.1.4 Åtgärder vid Folkbildningsrådets kansli

Behov

Folkbildningsrådet identifierade behov av att utveckla arbetssätt och tillföra resurser för att möjliggöra snabbare utredningar och beslut om konsekvenser samt att tidigt få tillgång till information om misstänkta fel.

Åtgärder

Folkbildningsrådets kansli har sedan 2021 förstärkts med flera utredare och jurister. En rättsenhet inrättades 2023.

En digital tjänst för visseblåsningar infördes 2021. Genom tjänsten kan den som vill vara anonym lämna information om oegentligheter eller förhållanden inom ett studieförbund. Sedan tjänsten togs i bruk har 41 visseblåsningar avseende studieförbund gjorts (2022: 12 st., 2023: 14 st., 2024: 10 st., 2025: 7 st.). Även innan tjänsten togs i bruk hade ett antal anonyma anmälningar inkommit på andra sätt och tagits om hand.

Effekter

De vidtagna åtgärderna vid Folkbildningsrådets kansli har sammantaget haft som effekt att det finns ökad kapacitet och kompetens för utredning och granskning samt att Folkbildningsrådet har fått utökade möjligheter att få information om brister i studieförbundens verksamhet.

2.1.5 Översyn av system för fördelning och uppföljning

Behov

Behoven av ett nytt statsbidragssystem för fördelning av statsbidrag till studieförbunden beskrivs närmare ovan (se avsnitt 1). I arbetet med utformandet var behovet att säkerställa att statsbidraget används för sitt syfte och utveckla folkbildningens förmåga att möta samhällsbehov centrala. Utöver det identifierades ett behov av en relevant och resurseffektiv uppföljning av bidragsmottagarna och deras verksamhet.

Åtgärder

År 2021 inleddes arbetet med att utforma ett nytt statsbidragssystem. Inledningsvis togs ett kunskapsunderlag fram som beskriver hur det statliga stödet fördelats historiskt. Workshoppar med representanter från olika nivåer i studieförbunden har genomfördes tidigt i processen, i syfte att inhämta underlag och idéer inför utformningen av ett nytt system.

Under 2022 tog Folkbildningsrådet fram flera förslag till nya bidragsvillkor, sätt att fördela bidrag på och verksamhetsformer. Utkast skickades på remiss till studieförbunden och bearbetades inför en bred remissomgång av förslag till nytt system, som genomfördes tidigt år 2023. Därefter sammanställdes remissynpunkterna och förslaget till nytt system slutfördes innan Folkbildningsrådets styrelse fattade beslut om att anta det nya systemet att börja gälla från och med 2024. Under 2023 genomfördes även förberedelser inför införandet, bland annat att ta fram kvalitetsindikatorer och riktlinjer för Folkbildningsrådets interna arbete och genomförande av en omvärldsanalys.

Våren 2024 tog Folkbildningsrådet emot verksamhetsåtaganden från studieförbunden och i september fattade styrelsen beslut om vilka studieförbund som skulle få statsbidrag och deras respektive bidragsandelar för perioden 2025 till 2027.

Parallellt med arbetet med det nya fördelningssystemet har uppföljningen av statsbidraget utvecklats, effektiviserats och blivit mer aktiv. Bland annat har platsbesök börjat användas som ett verktyg i uppföljningen, vilket också rekommenderats av Statskontoret. Folkbildningsrådet lämnar också regelbundet återkoppling till studieförbunden.

Effekter

En närmare beskrivning av statsbidragssystemet och dess effekter framgår av avsnitt 2.4.

2.2 Riksrevisionens rekommendationer är genomförda

Riksrevisionen presenterade i september 2022 granskningsrapporten *Statsbidrag till studieförbunden – kontroll och uppföljning* (RiR 2022:20). Granskningen avsåg systemet som det såg ut 2021.

Riksrevisionen fann problem i kontrollsystemet. Bland annat konstaterades att de dåvarande villkoren för bidragsanvändningen innebar risk för att statsbidraget användes till annat än folkbildning, exempelvis privat konsumtion, kommersiell verksamhet eller föreningars ordinarie verksamhet. Riksrevisionen anmärkte även på andra brister i systemet, såsom en problematisk incitamentsstruktur i statsbidragsmodellen, avsaknad av ett systematiskt arbete med risk- och väsentlighetsanalyser samt brist på likvärdigt genomförda kontroller mellan olika studieförbund.

Som ett resultat av granskningen lämnade Riksrevisionen sex rekommendationer om hur Folkbildningsrådet borde utveckla regelverket, uppföljningen och kontrollverksamheten. I det här avsnittet lämnar Folkbildningsrådet en samlad beskrivning av på vilket sätt rådet har arbetat med att omhänderta rekommendationerna och därmed också de behov av utveckling av hanteringen av statsbidraget som Riksrevisionen identifierat.

2.2.1 Tydligare villkor för likvärdiga och korrekta bedömningar

Behov

Tydliggör villkoren så att studieförbundens utbetalning av statsbidraget baseras på tillräckliga underlag och likvärdiga bedömningar vad gäller gränsdragningar till annan verksamhet.

Åtgärder

Nya bidragsvillkor har införts som tydliggör studieförbundets ansvar för verksamhet som genomförs med samverkande part. I de nya villkoren tydliggörs också att kostnadsersättning inte får bytas mot bidragsförmedling.

Vidare har villkoren om att statsbidrag inte får användas till ett allmänt verksamhets- eller organisationsstöd kompletterats med krav på att studieförbundet ska göra en rimlighetsbedömning av vad som kan finansieras med statsbidrag i organisationer med en stor andel folkbildningsmässig verksamhet. Det nya villkoret gäller från och med 2024.

Effekter

De vidtagna åtgärderna har haft som effekt att studieförbunden i ökad omfattning kan göra likvärdiga bedömningar i frågor om gränsdragningar mellan verksamhet som kan genomföras med statsbidrag från Folkbildningsrådet och inte.

2.2.2 Dokumentera kostnadsersättningar för insyn och objektivitet

Behov

Se till att studieförbundens överenskommelser om kostnadsersättningar till samverkansparter dokumenteras så att objektivitet och insyn kan säkerställas.

Åtgärder

Folkbildningsrådet har infört ett nytt bidragsvillkor som direkt möter behovet då det numera ställs krav på att en kostnadsersättning alltid ska förknippas med en specifik folkbildningsverksamhet och att ersättningen ska vara dokumenterad.

Folkbildningsrådet har också genomfört två egna granskningar av alla studieförbund, baserade på Riksrevisionens metod. Granskningen genomförd 2024 visar på brister i tre procent av det som kontrollerats. Den vanligaste bristen var att kostnaden inte var direkt kopplad till det specifika arrangemanget.

Studieförbunden har sedan 2021 skärpt sina egna rutiner och haft en omfattande dialog med de föreningar som man samverkar med för att säkerställa tillräckliga underlag.

Regeringen har också förtydligat statsbidragsförordningen på denna punkt så att det nu framgår att statsbidraget inte får användas för kostnader som inte har ett direkt samband med folkbildningsverksamheten.

Effekter

Åtgärderna har lett till en betydligt minskad risk för att studieförbundens utbetalningar avseende kostnadsersättningar är felaktiga, och även till minskat användande av kostnadsersättningar.

2.2.3 Systematiska riskanalyser för effektiv kontroll

Behov

Utveckla risk- och väsentlighetsanalyserna vid studieförbunden och Folkbildningsrådet så att de tillsammans kan användas på ett systematiskt sätt i kontrollarbetet av studieförbundens folkbildningsverksamhet.

Åtgärder

Folkbildningsrådet har tagit fram en publikation, *Risk- och sårbarhetsanalys i folkbildningen – en vägledning* (2024), som har spridits till studieförbunden, samt genomfört utbildningsinsatser kring risk- och sårbarhetsanalys, såväl inom Folkbildningsrådet som för studieförbund och folkhögskolor.

Ett krav inom ramen för det nuvarande bidragssystemet är att studieförbunden lämnar in en risk- och sårbarhetsanalys av sin verksamhet för kommande fördelningsperiod. Folkbildningsrådet gör en bedömning av dessa analyser och gör även en egen risk- och sårbarhetsanalys av hela studieförbundsverksamheten.

Studieförbunden ska dessutom årligen göra risk- och sårbarhetsanalyser som en del i sin interna styrning och kontroll. Revisionsintyg ska styrka att analysen har upprättats.

Efterkontrollen av studieförbundens verksamhet, som styrs av Folkbildningsrådet, baseras även den på risk- och sårbarhetsanalyser.

Effekter

Åtgärderna har lett till en systematisk användning av risk- och sårbarhetsanalyser, vilket styrks av revisionsintyg för samtliga studieförbund.

2.2.4 Samordnad kontroll med rådet som ansvarig

Behov

Effektivisera kontrollen genom att slå ihop studieförbundens efterkontroller med rådets uppföljning till en samlad efterkontroll. Rådet bör ansvara för genomförandet.

Åtgärder

Folkbildningsrådet styr numera studieförbundens efterkontroll avseende urval, metod och bedömningar. Folkbildningsrådet analyserar även resultaten från studieförbundens respektive efterkontroller och fattar slutgiltigt beslut om rättning av verksamhet, i stället för att som tidigare endast notera studieförbundens beslut om rättning.

Effekter

Åtgärderna har haft som effekt att efterkontrollerna är effektiva, transparenta och likvärdiga.

2.2.5 Rutiner för att utreda och hantera oegentligheter

Behov

Ta fram rutiner som säkerställer att oegentligheter utreds och hanteras på ett enhetligt och oberoende sätt.

Åtgärder

Folkbildningsrådet har förtydligat rutinerna för hantering av avvikelser och oegentligheter. Bland annat ställs krav i villkoren på att studieförbunden ska ha ett system för avvikelser, och att omständigheter som kan tyda på systematiska fel, oegentligheter eller felaktigt utnyttjande av statsbidrag utan dröjsmål ska anmälas till Folkbildningsrådet. Folkbildningsrådet har även infört en rutin och en mall för hur studieförbundens utredningar ska redovisas.

Sedan 2021 har Folkbildningsrådets hantering av avvikelser genomgått en omfattande utveckling. Processen för granskningsverksamheten och riktlinjerna för granskning har reviderats under 2024 för att ta tillvara erfarenheter av det bedrivna arbetet och bättre möta föreliggande behov.

Sedan 2021 har utredar- och juristkapaciteten vid Folkbildningsrådets kansli mer än fördubblats och en rättsenhet inrättades 2023.

Effekter

Åtgärderna har haft som effekt att avvikelser och oegentligheter utreds och hanteras på ett likvärdigt och oberoende sätt.

2.2.6 Fullständig och transparent rapportering till regeringen

Behov

Säkerställ att rapporteringen till regeringen är fullständig och korrekt och även redovisar problem och risker i hanteringen av statsbidraget.

Åtgärder

Åtterrapporteringen till regeringen har utvecklats för att motsvara Riksrevisionens rekommendation. De underlag i form av uppföljningsrapporter som Folkbildningsrådet årligen tar fram redovisar i ökad omfattning problem och risker. Utökad information lämnas även till regeringen om hur statsbidraget används och kontrolleras.

Effekter

Åtgärderna har haft som effekt att regeringen fått utökad information om hur statsbidraget används och kontrolleras.

2.3 Statskontorets förslag är omhändertagna

I november 2023 publicerade Statskontoret rapporten *Korrekta utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer* (2023:19) som analyserade hur fem statliga myndigheter och tre ideella organisationer arbetar med att säkerställa korrekta utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer.

Folkbildningsrådets utvecklingsarbete uppmärksammades i Statskontorets rapport. Det konstaterades att Folkbildningsrådet rört sig mot en mer kontrollpräglad hantering av statsbidraget, att Folkbildningsrådet har byggt upp en bredare handläggarkompetens och att det finns kompetens som är inriktad på verksamheten hos bidragsmottagarna.

Även Folkbildningsrådets modell för ett mer systematiskt riskanalysarbete lyftes fram, liksom att demokrativillkor tillämpas trots att det inte finns uttryckt i förordningen om folkbildning. Statskontoret gjorde inte någon jämförelse mellan bidragsgivarna, men det framgår av redogörelsen att Folkbildningsrådets utvecklade kontroll höll jämförbar kvalitet med de studerade myndigheterna.

Statskontoret lämnade sju förslag, utifrån identifierade behov, som utbetalande organisationer bör överväga. Nedan redovisas hur dessa förslag är omhändertagna av Folkbildningsrådet.

2.3.1 Strategiska riskanalyser av felutbetalningar

Behov

Gör strategiska och systematiska riskanalyser av var de största riskerna för felaktiga utbetalningar finns.

Åtgärder

Folkbildningsrådet gör årliga risk- och sårbarhetsanalyser av studieförbundens verksamhet (våren) samt analyser av den egna organisationens arbetssätt (hösten).

Folkbildningsrådet stödjer studieförbundens arbete med genomförande av risk- och sårbarhetsanalyser. En vägledning särskilt utformad för folkbildningen har tagits fram.

En risk- och sårbarhetsanalys avseende de treåriga bidragen till studieförbunden har upprättats av Folkbildningsrådet som en del i bedömningsunderlaget inför beslut om statsbidrag.

Effekter

Införandet av utökade risk- och sårbarhetsanalys har haft som effekt att risken för fel i användningen av statsbidraget har minskat.

2.3.2 Förebyggande kontroller av sökande organisationer

Behov

Gör förebyggande kontroller för att undvika utbetalningar till sökande organisationer som inte är seriösa.

Åtgärder

Folkbildningsrådet har en tydlig ansökningsprocess med omfattande krav på dokumentation. Ett nytt studieförbund måste i allmänhet under flera år visa att man kan följa Folkbildningsrådets villkor innan statsbidrag beviljas.

Folkbildningsrådet kontrollerar sedan 2023 också alla befintliga bidragsmottagare hos Kronofogdemyndigheten inför beslut och utbetalning. Sedan 2024 föregås utbetalningar till studieförbund även av en process med rekvisitioner, där bland annat behöriga företrädare kontrolleras. Inga avvikelser har hittills noterats.

Effekter

Åtgärderna har som effekt att det är liten risk för att utbetalningar till oseriösa organisationer görs.

2.3.3 Efterkontroller genom granskning och platsbesök

Behov

Gör efterkontroller i form av granskningar och platsbesök hos stödmottagare för att upptäcka felaktiga utbetalningar som har skett.

Åtgärder

Folkbildningsrådet gör platsbesök som en del i arbetet med att följa upp studieförbunden. Vid granskningsärenden görs rutinemässigt platsbesök.

Effekter

Åtgärderna har haft som effekt att Folkbildningsrådet har utökad information och större möjligheter att upptäcka felaktiga utbetalningar.

2.3.4 Systemstöd anpassade för handläggning

Behov

Utveckla systemstöd som är anpassade till handläggningen.

Åtgärder

Folkbildningsrådet har en särskilt anpassad bidragsportal för studieförbund och folkhögskolor. Det finns även ett system framtaget som automatiserar vissa bidragsberäkningar. För närvarande pågår utvecklingsprojekt för att ta reda på hur AI kan stödja handläggarna och effektivisera hanteringen av statsbidraget.

Effekter

Åtgärderna har effektiviserat handläggningen och minskat administrationen hos Folkbildningsrådet.

2.3.5 Säkerställ rätt kompetens för handläggning

Behov

Se till att ha tillgång till rätt kompetenser för handläggningen av stöd.

Åtgärder

Folkbildningsrådet har rekryterat handläggare med god kännedom om den verksamhet som bidragen går till liksom kompetenser kring utredning, ekonomi och juridik.

Effekter

Åtgärderna har haft som effekt att hanteringen av statsbidrag till studieförbunden fått ökad kvalitet.

2.3.6 Organisera handläggning för korrekta utbetalningar

Behov

Organisera handläggningen så att det skapas förutsättningar för korrekta utbetalningar, exempelvis genom specialistfunktioner.

Åtgärder

Folkbildningsrådet arbetar processbaserat och har tydliga riktlinjer för handläggning av ärenden och en väl genomarbetad arbetsordning för handläggningen. Specialistfunktioner såsom utredare, ekonomer, statistiker och jurister deltar i handläggningen.

Effekter

Åtgärderna har haft som effekt att hanteringen av statsbidrag till studieförbunden fått ökad kvalitet.

2.3.7 Driv återkrav aktivt

Behov

Arbeta aktivt med att driva igenom återkrav.

Åtgärder

Folkbildningsrådet har ett system där beslut om återkrav kan fattas och verkställas löpande. Återkraven faktureras vilket skapar transparens och gör att de är lätta att bevaka. Om återkraven inte betalas i tid överlämnas de till Kronofogdemyndigheten. Obetalda återkrav innebär hinder för utbetalning av nya medel.

Effekter

Åtgärderna har lett till en effektivare hantering av återkraven.

2.4 Folkbildningsrådet fördelar statsbidrag för kvalitet

Som framgått tidigare fördelas statsbidraget till verksamhet i studieförbunden sedan 2024 framåtsyftande och utifrån kvalitativa bedömningar för en period om tre år.

Inom ramen för det nuvarande statsbidragssystemet har Folkbildningsrådet formulerat fem kvaliteter som ska prägla studieförbundens folkbildningsverksamhet: bildning, demokrati och delaktighet, utbildning, civilsamhälle och kulturliv. Studieförbunden arbetar med dessa utifrån sina respektive profiler vilket gör att verksamheterna bidrar till att statens syften med stödet till folkbildningen uppfylls.

I det här avsnittet beskrivs de olika stegen i att fördela och följa upp statsbidrag till studieförbunden.

2.4.1 Så fördelas statsbidraget till studieförbunden

Folkbildningsrådet tar fram en omvärldsanalys

Inför en ny treårsperiod tar Folkbildningsrådet fram en omvärldsanalys som belyser olika samhälls- och politikområden. Analysen ska vara ett stöd för studieförbunden att planera för och bedriva en verksamhet med hög relevans.

Studieförbunden tar fram verksamhetsåtaganden

I sitt verksamhetsåtagande beskriver respektive studieförbund hur de avser att bedriva sin verksamhet under kommande treårsperiod.

Verksamhetsåtagandet innehåller bland annat de verksamhetsmål studieförbundet önskar bli bedömt mot, studieförbundets profil i förhållande till olika indikatorer och omvärldsanalys och samt en självvärdering av innevarande treårsperiod.

Verksamhetsmålen ska återspegla studieförbundens egna profiler. De ska dessutom svara mot behov hos individer och samhället som identifierats i den omvärldsanalys som Folkbildningsrådet arbetat fram i dialog med studieförbunden.

Folkbildningsrådet tar fram ett brett bedömningsunderlag

Folkbildningsrådet sammanställer ett brett bedömningsunderlag. Det innehåller förutom studieförbundens verksamhetsåtaganden även resultat av Folkbildningsrådets uppföljning för respektive studieförbund, resultat av Folkbildningsrådets utvärderingar, risk- och sårbarhetsanalys och verksamhets- och deltagarstatistik.

Folkbildningsrådets uppgift är att sätta åtagandena i en kontext för att möjliggöra en samlad och kvalitativ bedömning. Bedömningsunderlaget ska därför ge en bred och rättvisande bild av både studieförbundens ambitioner och de resultat som finns från den genomförda verksamheten. Även eventuella brister i måluppfyllelse ska uppmärksammas.

Folkbildningsrådet bedömer studieförbunden

Utifrån underlaget gör Folkbildningsrådet en bedömning av studieförbunden såväl enskilt som samlat. Till stöd har rådet en extern bedömargrupp, bestående av personer med kunskap om folkbildning, kultur, forskning, civilsamhälle och andra relevanta områden.

Bedömningen av varje studieförbund utgår från följande fem huvudfrågor:

- På vilket sätt och i vilken grad innehåller verksamheten de kvaliteter som ingår i *Verksamhetens kvaliteter*?
- Hur bidrar studieförbundets profil till hög kvalitet i folkbildningsverksamheten?
- Hur förvaltar och utvecklar studieförbundet den upparbetade verksamhetens omfattning?
- Hur relevant är studieförbundets verksamhetsåtagande och i vilken grad har studieförbundet kapacitet att genomföra det?
- Är verksamheten av sådan kvalitet att den har förutsättningar att bidra till att uppfylla statens syfte med bidraget?

Folkbildningsrådet fattar beslut om treåriga bidragsandelar

Folkbildningsrådets styrelse, som är fristående från statsbidragsmottagarna, beslutar vilka studieförbund som ska få statsbidrag och fördelar de treåriga bidragsandelarna.

De treåriga andelsbesluten följs av årliga beslut om statsbidrag till respektive studieförbund, sedan riksdagen fattat beslut om det totala anslaget till studieförbunden.

Under 2024 lämnade nio studieförbund in verksamhetsåtaganden för perioden 2025 till 2027. Efter en grundlig bedömning beslutade Folkbildningsrådets styrelse att åtta studieförbund skulle få statsbidrag och bidragsandelarna fördelades mellan dem.

Studieförbunden genomför verksamhet

Studieförbundet genomför verksamheten i enlighet med sitt åtagande. Folkbildningsrådet genomför en löpande uppföljning av varje studieförbund för att följa utvecklingen, för måldialog och utför kontroll.

2.4.2 Folkbildningsrådet följer upp och kontrollerar

Folkbildningsrådets uppföljning har i likhet med fördelningssystemet ett treårigt perspektiv. Genom uppföljningen byggs löpande kunskap om studieförbundens verksamhet och hur den har utvecklats upp. Resultatet av uppföljningen ger således ny kunskap i planering av nästa uppföljningsår.

En årlig uppföljningsplan tas fram och utifrån den följer Folkbildningsrådet upp studieförbunden inom områdena verksamhetens kvaliteter, profil och omvärld samt organisation och arbetssätt. Uppföljningsplanen utformas

utifrån vad som framkommit föregående år, och av studieförbundets risk- och sårbarhetsanalys.

Folkbildningsrådet följer upp hur studieförbunden arbetar med verksamhetens kvaliteter

Verksamhetens kvaliteter utgör en grundläggande förutsättning för att studieförbund ska erhålla statsbidrag, då kvaliteterna är formulerade för att svara mot statens fyra syften med statsbidraget till folkbildningen. Kvaliteterna är således centrala i Folkbildningsrådets uppföljning och bedömning av verksamheten. Studieförbunden ska arbeta med dessa kvaliteter utifrån sin idégrund, profil och verksamhetsmål. Uppföljning sker två gånger per år med stöd av indikatorer samt kompletteras med verksamhetsnära utvärderingar. Studieförbundens verksamhetsberättelser är också ett bedömningsunderlag.

Folkbildningsrådet följer upp studieförbundens profiler

Folkbildningsrådet följer upp studieförbundens profil och hur de arbetat utifrån den omvärldsanalys som tagits fram. Uppföljning sker i samband med övergången till en ny treårsperiod och baseras på indikatorer samt studieförbundens egna mått och målsättningar.

Folkbildningsrådet följer upp intern styrning och kontroll

Fungerande arbetssätt vad gäller intern styrning och kontroll är en förutsättning för att studieförbunden ska kunna uppnå sina mål. Folkbildningsrådet följer upp detta område löpande under året.

Bland annat lämnar studieförbunden redovisning om sin interna styrning och kontroll samt kvalitetsarbete. Studieförbunden lämnar också in årsredovisningar samt information om företrädare i sina styrelser, firmateckningar, stadgar, stämmoprotokoll och liknande. Dokumenten analyseras och bedöms av Folkbildningsrådet. Vid oklarheter ställs kompletterande frågor.

Därtill ska förbundens auktoriserade revisorer lämna ett revisionsintyg med kontrollpunkter om internkontroll och systematiskt kvalitetsarbete till Folkbildningsrådet.

Folkbildningsrådet deltar också på studieförbundens förbundsstämmor för att bilda sig en uppfattning om utvecklingen i förbundet och deras val av strategier.

Folkbildningsrådet genomför platsbesök på de lokala avdelningarna i förbunden där styrning och ledning från nationell till lokal nivå följs upp.

Det handlar bland annat om att granska om de rutiner och arbetssätt som beskrivs av den nationella nivån är implementerad i den lokala verksamheten.

Inom ramen för uppföljningsområdet genomför Folkbildningsrådet också en efterkontroll av studieförbundens verksamhet där urval, granskningsåtgärder och bedömningar styrs av Folkbildningsrådet. Protokoll för efterkontrollen granskas av innan de slutligen fastställs. Vid oklarheter ställs kompletterande frågor till respektive studieförbund.

Studieförbundet ska därutöver utan dröjsmål till Folkbildningsrådet anmäla omständigheter som kan tyda på systematiska fel, oegentligheter eller felaktigt utnyttjande av statsbidrag.

Folkbildningsrådet granskar vid behov

Om det framkommer något i uppföljningen som inte följer villkoren kan Folkbildningsrådet starta en granskning och vid behov återkräva statsbidrag. Vid mindre allvarliga brister kan rådet i stället inom ramen för uppföljningen begära att studieförbundet ska vidta åtgärder för att komma till rätta med konstaterade brister.

En granskning kan också inledas om det kommer in extern information till Folkbildningsrådet, till exempel genom en visselblåsning om att det finns kvalitetsbrister eller oegentligheter i ett studieförbund.

Om det framkommer uppgifter som ger anledning att anta att det kan föreligga någon typ av brottslig gärning kan Folkbildningsrådet göra en polisanmälan.

Folkbildningsrådet lämnar återkoppling

Det som framkommer i de olika momenten i uppföljningen analyseras, och utifrån detta lämnar Folkbildningsrådet återkoppling till studieförbunden. Syftet med återkopplingen är att studieförbunden vid behov ska kunna vidta åtgärder som stärker kvaliteten för verksamheten, förebygger risker och minimerar sårbarheter.

Studieförbunden och Folkbildningsrådet genomför mål- och resultatdialoger

Folkbildningsrådet genomför två årliga mål- och resultatdialoger med varje studieförbund för att följa utvecklingen av verksamheten i förhållande till studieförbundens verksamhetsåtagande, ta del av deras självvärdering och föra samtal om intern styrning och kontroll i förbundet.

Folkbildningsrådet utvärderar

Verksamhetens resultat undersöks med stöd av indikatorer och särskilda jämförande utvärderingar med avsikt att göra kvalitativa bedömningar.

Ett urval indikatorer används för att belysa verksamheten, dels aggregerat på nationell nivå, dels när så är möjligt på kommunnivå. Indikatorerna kan variera över tid och nya kan utvecklas genom förändrade mätmetoder.

Indikatorerna tas fram i dialog med studieförbunden. För uppföljning av profiler kan studieförbundsspecifika indikatorer användas. En indikator kan användas för att belysa flera områden. Vid sidan av kvantitativa indikatorer görs kvalitativa bedömningar inom områden där mätningar är svåra eller där ett kluster av kvantitativa data krävs. Det gäller bland annat studieförbundens profiler.

Fördjupade utvärderingar söker samband mellan verksamhet och effekter och stödjer på så sätt en utveckling av bidragssystemet. Utvärderingarna görs främst jämförande, men kan även göras avseende enskilda studieförbund vid behov. Inför en ny treårsperiod görs en sammanställning av utvärderingarnas resultat.

2.4.3 Det nya statsbidragssystemet främjar kvalitet

Som framgår av tidigare avsnitt i denna rapport har behov av en kvalitetsbaserad fördelning av statsbidraget till studieförbunden identifierats sedan länge och påpekats vid ett flertal tillfällen under de senaste åren. Tidigare system har framför allt premierat kvantitet, vilket bland annat fick olyckliga effekter i form av felaktig rapportering och fusk i flera studieförbund för ett antal år sedan. Sedan dess har, som visats, omfattande åtgärder vidtagits och ett helt nytt system införts.

Ett grundläggande behov vid utformningen av det nya statsbidragssystemet har därmed varit att det ska främja kvalitet i verksamheten. Det är också ett flertal faktorer i det nuvarande systemet som främjar kvalitet. Det spänner från hur studieförbundens åtaganden ska utformas, till en tydligare koppling mellan resultaten från Folkbildningsrådets uppföljning och kommande bedömningar och bidragsfördelningar. I det följande lämnas en sammantagen analys av vilka effekter det nya sättet att fördela och följa upp statsbidraget hittills har fått.

Studieförbunden fokuserar på sin måluppfyllelse

Verksamhetsåtagandena gör att studieförbunden arbetar på nya sätt. Studieförbunden bedöms mot den samhällsnytta de gör, kvaliteten i verksamheten de bedriver och hur väl de svarar mot sina egna

utvecklingsambitioner. Studieförbund som genomför kvalitativ verksamhet utifrån sina mål och som matchar samhällets behov kommer att ha en fördel i kommande bidragsfördelningar. Ett studieförbund som bedöms ha underpresterat i tidigare bidragscykler i relation till verksamhetsmål riskerar att få en mindre bidragsandel.

Studieförbundens profiler blir tydligare

Ett av statens fyra syften med statsbidraget till folkbildningen handlar om att folkbildningen ska nå en mångfald av människor. Med studieförbundens olika idégrunder och samarbete med civilsamhället så når de ut brett i hela samhället. Genom att det nya systemet premierar att de olika studieförbunden håller fast vid och utvecklar sin profilering ytterligare är Folkbildningsrådets bedömning att effekten blir att studieförbunden sammantaget når ut bredare i samhället än tidigare.

Fokus på samhällsutmaningar

Att Folkbildningsrådet gör systematiska omvärldsanalyser med syfte att finna viktiga samhällsbehov för studieförbunden att möta är en nyhet i det nuvarande systemet. Att identifiera vilka behov som finns i samhället är en del i att definiera vad som är god och kvalitativ folkbildning. I verksamhetsåtagandena ska studieförbunden utgå från omvärldsanalysen för att behålla aktualiteten i sin verksamhet.

Omvärldsanalysen blir därmed ett verktyg för Folkbildningsrådet att rikta och styra resursallokeringen. Folkbildningsrådet gör en gemensam bedömning där de studieförbund som bäst svarar mot de behov som finns i samhället kan premieras. På så sätt motverkar omvärldsanalyserna även risken att studieförbunden i sina åtaganden främst riktar in sig på verksamhet som kan upplevas som enkel och riskfri.

Uppföljning påverkar bidragsfördelningen

I det nuvarande statsbidragssystemet finns en tydlig koppling mellan bidragsfördelning och Folkbildningsrådets uppföljningsarbete och avvikelsehantering. Genom verksamhetsnära utvärderingar kan Folkbildningsrådet analysera statsbidragets effekter, utreda frågetecken som dyker upp, iaktta mönster i avvikelseärenden och identifiera risker och sårbarheter. Utvärderingar används både för löpande kvalitetsarbete hos Folkbildningsrådet och hos studieförbunden och som ett underlag för kommande fördelning. Resultaten från det samlade utvärderingsarbetet är en del av det bedömningsunderlag som Folkbildningsrådet sammanställer inför kommande fördelningsperiod.

Studieförbunden behöver förhålla sig till resultat och rekommendationer från Folkbildningsrådet både löpande under bidragsperioden och när de arbetar fram sina nya åtaganden. Detta gör att Folkbildningsrådet på ett sätt som tidigare inte har varit möjligt kan låta upprepade avvikelser och bristande följsamhet mot villkor få en ekonomisk konsekvens i form av sänkt bidragsandel.

Folkbildningsrådet bedömer att effekten av detta är bättre internkontroll och mindre felaktigheter i bidragsanvändningen.

3 Sammantagen analys av vidtagna åtgärders effekt

Den reformerade hanteringen av statsbidraget till studieförbunden är resultatet av gemensamma ansträngningar från studieförbunden, Folkbildningsrådet och regeringen.

Ett flertal av de åtgärder som genomförts har identifierats av flera olika aktörer vilket stärkt behovsanalysen. Ett exempel är behovet av systematiska risk- och sårbarhetsanalyser som Folkbildningsrådet identifierade i 18-punktsprogrammet, som även Riksrevisionen pekade på i sin granskningsrapport och som även Statskontoret i ett bredare anslag föreslog i sin rapport. Ett annat exempel gäller Folkbildningsrådets sanktionsmöjligheter som lyftes av Folkbildningsrådet självt, och som även Riksrevisionen lämnade som rekommendation till regeringen. Sedan dess har ändringar som tydliggör Folkbildningsrådets myndighetsroll genomförts i statsbidragsförordningen.

Folkbildningsrådets sammantagna analys av vidtagna åtgärders effekt är genomgående att statsbidraget i dag hanteras på ett mer transparent och träffsäkert sätt än tidigare. Felaktigheter i verksamhetsredovisning och bidragsanvändning har minskat och risken för att statsbidraget används i strid med regelverket bedöms vara avsevärt lägre än för fem år sedan.

Kvaliteten i både uppföljning och bedömning av studieförbunden har stärkts, liksom den interna styrningen och kontrollen hos studieförbunden. Det finns i dag en tydligare ansvarsfördelning, bättre dokumentation och större möjligheter att identifiera och hantera brister i verksamheten.

Bedömningen är vidare att den nuvarande modellen bidrar till att statsbidraget når sina syften och ger faktiska resultat i form av bildning, demokrati och delaktighet, utbildning, civilsamhälle och kulturliv.

Sammantaget har reformeringen av hanteringen av statsbidraget motsvarat de behov som Folkbildningsrådet och andra aktörer identifierat.

4 Hur utvecklas hanteringen av statsbidraget till studieförbunden vidare?

Folkbildningsrådet har under våren 2025 genomfört en första utvärdering av fördelningsprocessen enligt det nya systemet som ledde fram till fördelningsbeslutet för perioden 2025 till 2027. Utvärderingen bekräftar att det nya sättet att fördela medel har tagits emot positivt av studieförbunden och ses som en förbättring jämfört med tidigare system. Några utvecklingsområden har identifierats, såsom utökad kommunikation med studieförbunden inför beslut och förtydligade steg i processen. Utvecklingsområdena bearbetas i syfte att ytterligare förbättra nästa fördelningsomgång.

En forskargrupp vid Stockholms universitet analyserar för närvarande hur synen på bidragsfördelning och kvalitet hos studieförbunden har utvecklats mellan 2014 och 2024. Forskningsprojektet analyserar också hur studieförbunden tolkar de nya villkoren som trädde i kraft 2024 och hur de möter dessa nya villkor, liksom vilka strategier de har för utvecklingen av sin verksamhet. Rapporten kommer att presenteras under sommaren 2025. Forskarnas slutsatser kan ge underlag till ytterligare utvecklingsåtgärder.

De senaste årens ökade krav på dokumentation och kontroll har gjort att studieförbunden i flera fall utökat sin administration och därmed förknippade kostnader. Folkbildningsrådet stödjer därför studieförbunden i ett gemensamt arbete med att utveckla det digitala verksamhetssystemet för att effektivisera de olika stegen när det gäller planering, genomförande och internkontroll.

Statsbidraget till verksamhet i studieförbunden är en del av samfinansieringen av folkbildningsverksamheten, ett finansieringsansvar som delas mellan staten, regioner och kommuner. Efter att Folkbildningsrådet nu infört ett nytt kvalitetsbaserat fördelningssystem finns det behov av att ge regioner och kommuner förutsättningar att kunna fördela bidrag på liknande sätt. Folkbildningsrådet utvecklar därför ett

digitalt verktyg som kan användas i bidragsfördelning och uppföljning av studieförbunden på kommunal och regional nivå.

Utvecklingen av Folkbildningsrådets arbete är ständigt pågående. En vägledning för det nya statliga demokrativillkoret är under framtagande, en gemensam ekonomimodell för studieförbunden införs under 2025 och Folkbildningsrådet utvecklar arbetet med att vägleda i syfte att förebygga felaktig rapportering och användning av statsbidraget.

